

P R A G A

DE Budapest, per Bratislava, que és sobre el Danubi i gairebé toca a la frontera hongaresa (Brno), hem anat a Praga, capital de Txecoslovàquia alliberada. És un viatge una mica llarg que es projecta sobre un país ondulat, tacat de boscos, dolç, una mica somort, com si estigués mig adormit, i del qual es fa difícil de deduir un perfil, una personalitat. El feudalisme agrari, a l'Europa central, ha deixat una espècie de conformació flonja i resignada que potser algun dia saltarà. En l'aire mollàs, els únics que caminen de pressa són els israelites de la vasta contrada.

La ciutat de Praga és també doble, perquè està migpartida pel riu que hi passa, el Moldau, afluent de l'Elba. El Danubi, a Budapest, marxa de nord a sud; el Moldau, a Praga, de sud a nord. A la dreta del riu hi ha la ciutat oficial i morta, situada sobre una altura de molta inclinació. A l'esquerra hi ha la ciutat vertadera. És impressionant la intensitat que té aquesta part de la ciutat; és probablement un dels nuclis urbans d'Europa d'un bategar més accelerat. Arriba a produir una sensació d'enervament i de confusió.

Passa una cosa: aquest rusc de treball i de trepidació està posat sobre un terreny accidentat, d'una configuració molt variada. Hi ha pujades i baixades no pas sobtades, però sensibles, que fan que la riuada humana, enxubada en els carrers, més aviat insuficients, sembli que vagi fent tombarelles i rodoli per

la ciutat. No es troba cap ampla avinguda ni cap carrer d'empenta. Només una xarxa irracional de carrers estrets sense cap qualitat, d'un color negrenc i humit, com si tingués una capa de pals de carbó a sobre. Això no vol pas dir que, segons la llum que es dóna, no apareguin determinats reflexos d'or sobre aquest vell amuntegament urbà. A les hores de tràfic, aquests carrers s'omplen de gom a gom, la circulació es fa impossible i passa una cosa estranya: l'aire es torna calent, covat, desagradable, com si la ciutat es trobés dins un embut. Praga, capital d'un poble lliure, és plena, naturalment, de deixalles provincianes. Així com Viena i Budapest són ciutats fetes amb el cap i pensant en la gent que les ha d'habitar, Praga és feta de qualsevol manera. S'hi sent una estranya sensació d'ofegament i d'estretor, una cosa de suburbi industrial desordenat. La doble monarquia enderrocada, ¿de què s'havia d'ocupar? Praga, des del moment que era la ciutat del treball, era la parenta pobra de l'imperi, ara tot just desenquadrada.

Així i tot, Praga té un cantó d'una bellesa romàntica. És la faixa de ciutat que dóna immediatament sobre el riu, tot el cantó que flanqueja el carrer més noble: el moll Masaryk. Sobre el moll, hi ha tres o quatre grans edificis, el Parlament inclòs. La plaça de l'Ajuntament és florida i pintoresca, plena de color i d'història nacional. Hi ha tres o quatre racons típicament bohemis, bigarrats, plens de colorines, d'un gran caràcter. Hi ha també racons de calma, com els voltants de l'antiquíssim cementiri jueu. Davant el moll, el riu, d'un color d'oli mineral brut, s'escola lentíssimament. Sobre el riu drecen la seva silueta diversos ponts, un d'ells, molt antic, amb les baranes plenes de sants barrocs en moments delirants o extasiats. Aquests ponts us porten al peu de la muntanya que fou un dia fortalesa de la dominació. A dalt de tot, les finestres de les

casernes i dels enormes edificis burocràtics es miren la ciutat estesa als seus peus amb un aire de prepotència i de desafiament. Hom ha procurat dissimular l'aire vertader de la muntanya cobrint-la d'una vegetació espessa. Avui tot el flanc de la muntanya és un jardí, i del port estant presenta un bon cop de vista. Amb els primers defalliments tardorals, la gran massa arbòria és d'una real bellesa, pomposa i mòrbida, elegant.

Es pot passar una tarda tranquil·la fent l'ascensió de la muntanya. La carretera serpenteja d'una manera molt sobtada, i de vegades es descobreix, tot pujant, entre els arbres, una casa en silenci. Els arbres són alts i vells, tot és humit i regalima, l'aigua baixa somicant pels recs de la carretera, plens de falgueres i de molsa verda. Gairebé al cim es troba un gran edifici nou, amb uns parterres al davant i uns canons decoratius a la porta. Al cim de tot us atureu davant la ciutat murallada, rodejada d'arbres o jardins. Passeu la porta i us trobeu en plena ciutat morta, en una mena de repetició reduïda de la ciutat de Buda. Sortiu en una plaça triangular. A la dreta hi ha el palau del president Masaryk; a la dreta, el palau del bisbe, amb el barret i les borles que pengen a l'escut. Davant hi ha un mirador magnífic sobre la ciutat i la rodalia.

Un soldat vestit de caqui es passeja ensopit davant la gran porta reixada del palau presidencial. Entreu sense dificultat i aneu seguint tota una sèrie d'enormes patis interiors formats per edificis oficials, obscurs. Sentiu ressonar els vostres mateixos passos sobre l'empedrat dels carrers. Per una finestra us arriba el picar d'unes màquines d'escriure com si fossin perdus engabiades. Una església barroca us convida a visitar-la. L'emperadriu Maria Teresa d'Àustria la féu construir al seu gust catòlico-vienès. Us sembla que us trobeu allunyadíssims del soroll de Praga, i, si no fos el cel esblaimat de color de

lliri mort i l'aire dolç i humit, us creuríeu en el cor d'alguna ciutat morta d'Itàlia.

Sortint, a la plaça, us encanteu davant el mirador. Es veu Praga a baix i molta extensió de terra. La ciutat, d'un color de rajol brut, té un perfil occidental. Es veu sempre el típic campanar de l'antiga doble monarquia, però la forma de casc que tenen sempre, a Praga sembla que s'endolceix, com si volgués prendre les línies del campanar rus, en forma de pera. Veieu el riu anguilejant mandrosament. Més enllà de la ciutat estricta s'alcen unes xemeneies, comencen els colors tendres dels camps, rosats i verd poma, es veu la silueta d'algun arbre mig despullat sobre les ondulacions dolces del paisatge.

He acabat de passar la tarda a les llibreries. N'hi ha de bones, grans, abundoses, i el comprador hi té molta llibertat. M'ha semblat que totes tenien un racó al fons decorat amb els retrats dels escriptors, polítics i artistes que lluitaren per la dignitat d'aquest poble. Aquests racons són encara avui petits clubs de gent de l'ofici. Això dóna a les llibreries de Praga un aire vuitcentista i simpàtic. Les llibreries de tot arreu s'han convertit en unes vertaderes màquines de vendre llibres a quilos, com si fossin costelles o bistecs. La tendència de considerar aquest ofici com una anex dels grans magatzems és intolerable. Les llibreries van perdent l'encís i aviat només es podrà entrar a les botigues de segona mà.

VIDA DE BALNEARI

BOHÈMIA és un país de terra vermella que amb el verd poma esblaimat dels camps fa un conjunt rosat d'una finor i d'una beatitud tendres. El paisatge que s'estén a banda i banda de la carretera de Praga a Carlsbad, més aviat accidentat, és ple de camps de plantacions de llúpol per a fer cervesa. En aquests camps, s'hi alcen boscos de pals lligats per filferros i per altres pals paralels a terra. A l'estiu, el llúpol és verd i florit i els ferros i les fustes es carreguen de garlandes de verd. En aquest temps, però — som al setembre —, tot és sec, les fustes negres i corcades ensenyen la seva nuesa esquelètica i recorden aquelles enormes reconstruccions d'animals antediluvians que de vegades es veuen a les revistes angleses i en els museus d'història natural. També es troben molts fruiterars — pereres i pomeres carregades de fruita verda — i molts boscos d'avets adormits a dins d'un silenci misteriós. És un paisatge trist, dolç i llunyà. La capital de tot aquest vast país és Pilsen, que produeix la cervesa més fina de la terra.

Hi ha una part de Bohèmia molt germanitzada. Després de viatjar una trentena de quilòmetres per aquesta part, que és una prolongació pura i simple d'Alemanya, hom arriba a Carlsbad — en txec Karlový Vary —, ciutat perfectament teutònica. La famosa concentració balneària està situada al fons d'un embut de muntanyes de pendent molt ràpid. Carregades espessament d'una exuberant vegetació nòrdica, no arriben a tenir una grandesa alpina ni formes

monstruoses de gegant, però tenen el que han de tenir, una gravetat trista i una impressionant serietat. Una malaltia crònica comporta una organització subjectiva de la presència de la mort. Una cura important — com totes les que es fan aquí — contra una d'aquestes malalties està bé que es rodegi d'un cert escenari. La gent que va a Carlsbad és rica i cultivada i sap de quina manera han mort les més importants de les seves coneixences i certs grans homes. L'espectacle exterior hi fa molt. Una mort davant un escenari ideal o espiritual ha d'ésser més enraonada que morir enmig de la nuesa sinistra de Caldes de Malavella.

L'aigua famosa ha triat, doncs, un bon lloc per a sortir de terra, i s'ha de confessar que els seus propietaris han fet els possibles per rodejar l'aigua de consideracions. Carlsbad, de tots els balnearis que coneixem, és un dels més considerables. Llevat del Casino, edifici d'una arquitectura indefiniblement desagradable, les altres coses estan bé. Els hotels són confortables i vuitcentistes; les termes, una mica escrostonades, tenen una patina amable i estan iguals que quan Goethe hi venia a prendre les aigües; les botigues són d'una qualitat veritable. El poble té una cosa senyora, és d'un luxe sense escarafalls: causa una impressió de benestar i de tranquil·litat.

Això, durarà sempre? No és pas fàcil. La gent d'avui tenim, ultra les mateixes xacres dels nostres avantpassats, la pitjor cosa que hom pot tenir: un gust pretensions i insolent. Les muntanyes de Carlsbad, aquesta esplèndida maragda d'avets posada sobre el cor de l'Europa central, es van poblant d'hotels de ciment armat de formes monstruoses com si tinguessin tumors i flegmons; hi ha una invasió d'esports i de distraccions d'un mal gust intolerable i de botiguers de bijuteria per a senyores riques i de llaunes pintades. Quina llàstima! Carlsbad es transformarà i perdrà tot el seu encant, aquell encant

del balneari que es troba en certes converses de Goethe i Eckermann i en la correspondència inoblidable de Schiller i Goethe. Goethe parlava sovint de les seves anades a Carlsbad per prendre les aigües, i a través de les seves paraules hom pot tenir una sensació del que era la vida de balneari ara fa cent anys. Els joves no hi anaven, benentès — llevat d'alguna senyora prematurament delicada — i això donava, de cop, un interès vivíssim a les temporades. És la nostra època, tan capgirada, la que ha donat una importància desconsiderada i absurda a la joventut, malgrat que tothom sap que els joves som una colla de ximples. El balneari servia per a prendre les aigües, per a conversar amb les senyores d'una certa edat, per a apagar la set d'alguna dama madura i sàvia i per a escriure cartes escèptiques i una mica afectades als amics. De vegades, molt de tard en tard, es ballava, sota les candeles, una gavota o un minuet o es feia un concert de música moderníssima — de Beethoven. Ara es balla cada dia furiosament, es fan concerts de ràdio, es juga a tennis, el joc més en-sopit i poca-solta de tots els jocs que existeixen, les senyores no poden obrir la boca, perquè saben que farien una planxa, i els homes escriuen cartes postals amb un estil de menú de restaurant.

En la seva tràgica, inesgotable, impressionant novel·la, Marcel Proust parla de les madures, riques senyores de París que van a Carlsbad per aflaquir-se a base de deixar-hi les faccions. S'hi aprimen, s'hi tornen esveltes, però hi deixen la cara — se'ls fa una cara d'harpia. Aquests és un drama de Carlsbad típic. Les senyores israelites que tenen fama d'engreixar-se prematurament fan, al balneari, un consum d'aigua més voluminós que el que és constatable a tot l'Antic Testament.

Hem donat una volta pel saló de lectura de l'Hotel Pupp, el més gran de Carlsbad, el més confortable, un dels hotels més ben posats d'Europa. Hem donat

una ullada a la llibreria. Els últims llibres comprats eren les novel·les de Dickens, els versos de Lamartine i les sonates de Beethoven en edicions d'ara fa quaranta anys. Hem demanat a un porter si tenia alguna cosa més nova i ens ha respost que l'hotel havia decidit no comprar més llibres perquè la gent d'ara, els llibres, se'ls porta i té altres distraccions més divertides que cansar-se la vista.

Ara bé: hem passat dos dies a Carlsbad, deliciosos. És la fi de la temporada, hi ha poca gent i la tranquil·litat és absoluta. El temps és dolç i suau i cau una pluja fina i petita que us ajuda a paladar l'ensopiment. Les muntanyes regalimen i el verd dels arbres és lluent, esmaltat. El cel, molt baix, és ple de núvols flonjos que fan tombarelles a dalt de les muntanyes. A l'hotel hi ha una bona calefacció, un perfecte confort, i amb poques empentes us sentiríeu una mica malalt crònic. A la nit, llevat de la pluja menuda, no se sent cap soroll i hom llegeix tot el que porta a la maleta, hores i hores. La vida de balneari és prou ensopida i agradable per a fer-vos trobar divertides fins les distraccions.